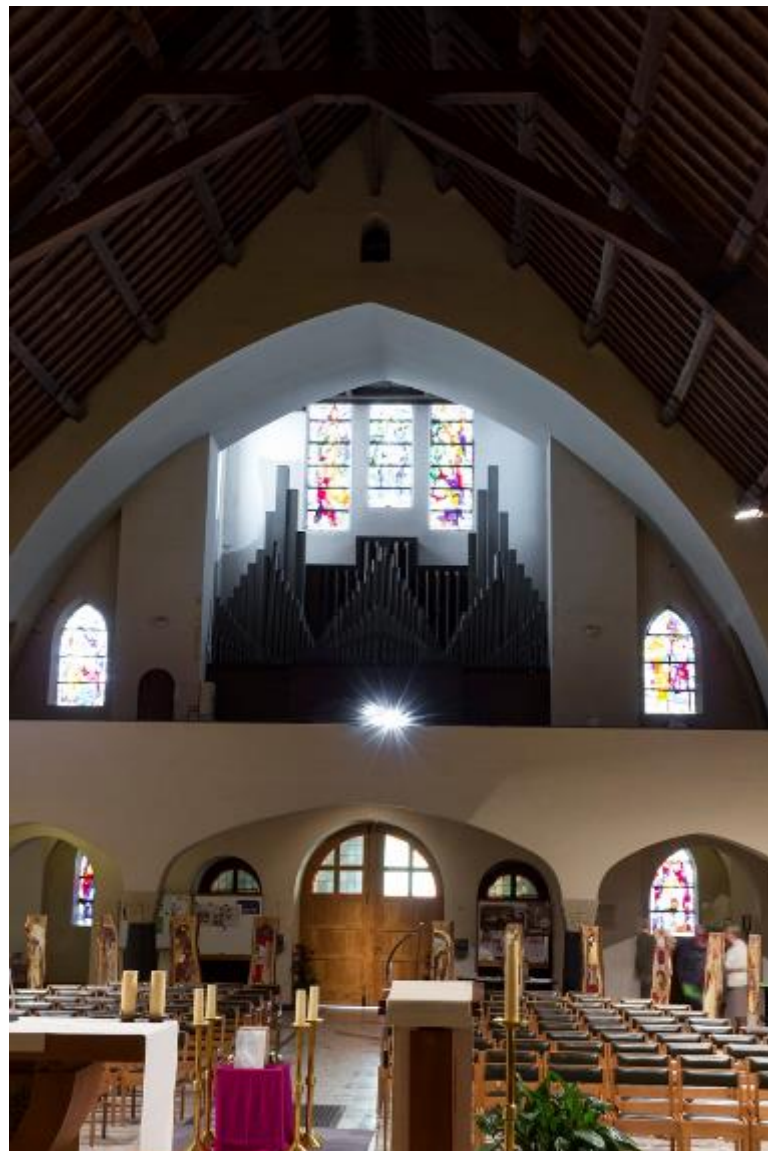

TUSSEN HEMEL EN AARDE

Erfgoeddag 24.04.2016 * Sint-Jozefkerk, Deurne-Zuid

INLEIDING

RITUELEN kunnen heel persoonlijk zijn. Denk maar aan jouw 'ochtendritueel'. Het heeft met gewoontes te maken en die structureren ons leven, zodat we niet telkens weer een nieuwe ordening moeten zoeken. Er zijn ook rituelen die je met anderen kunt delen. Begroet je iemand met een hoofdknik of een handdruk of een zoen of een omhelzing? Het zal eraan liggen hoe je relatie met die persoon is. Binnen bepaalde groepen mensen kunnen rituelen bestaan die enkel binnen die groep betekenis hebben.

Dat kan ook gelden voor een hele cultuur of godsdienst. In die context zijn rituelen vaak verbonden met belangrijke keuzes die worden gemaakt of gebeurtenissen die worden herdacht. Het is dan ook zo dat dergelijke rituelen meestal een verwijzende functie hebben. Het uitwisselen van ringen in een huwelijksviering is meer dan elkaar een ringetje over de vinger schuiven; het is een verwijzing naar de beloofde trouw aan het aangegane huwelijksverbond. Dat is wat anders dan je ochtendritueel! Op dit niveau hebben we meestal met symboliek te maken. Het gaat over situaties waarbij woorden alleen niet volstaan, omdat het gebeuren ons geheel of gedeeltelijk overstijgt. Dat zijn momenten waarop gelovigen menen dat God erbij vermeld mag worden. Dat zijn momenten waarop we aanvoelen dat **'er meer is tussen hemel en aarde'** ...

Elke mens is immers religieus, ook als men dat niet door godsdienstigheid invult. Het heeft met liefde te maken en dat is altijd meer dan enkele scheikundige processen. Mensen voelen aan dat op sommige momenten verwijzende rituelen nodig zijn. En dan vinden sommige mensen toch nog de weg naar de kerk, voor een ritueel of sacrament dat al eeuwen meegaat. Het katholieke kader waarin ze werden opgevoed speelt daar meestal wel een grote rol in. Toch zijn er in deze tijd mensen die ook zonder die opvoeding het verlangen uitdrukken om christen te worden en deel te hebben aan de rituelen en sacramenten van de kerk. Er zijn ook die mensen die occasioneel in aanraking komen met dat aanbod, bv. door aanwezig te zijn bij een kerkelijk huwelijk of uitvaartdienst, en die dat als verrassend positief hebben ervaren. Er bestaan nu eenmaal nogal wat vooroordelen t.a.v. godsdienstpraktijken. Hopelijk kunnen we die op deze Erfgoeddag ook enigszins doen wegebben. Natuurlijk spreken wij hier vanuit onze praktijk en onze inzichten. Op andere plaatsen kan het er anders aan toegaan ...

HET DOOPSEL

Het doopsel is een van de zeven sacramenten van de kerk. Volgens de kerk komt in het sacrament God tot de mens. Het is een symbolische aanraking door Gods Geest, die de mens optilt en op weg zet. Sacramenten hebben dan ook te maken met levenskeuzes of met ingrijpende gebeurtenissen in je leven. De liturgie van een sacrament bestaat uit een of meer rituele handelingen, gebeden en bijbellezingen.

Samen met de eucharistie is het doopsel het eerste sacrament dat door de jonge kerk werd ingesteld. Ieder die christen wilde worden, werd als bevestiging daarvan gedoopt. Hieraan ging in principe wel een uitgebreide voorbereiding vooraf en was dan ook voor volwassenen bedoeld. Vooral in de paasnacht werden zij gedoopt, door onderdompeling. Uit het water gekomen, kregen ze een wit kled aan (vandaar de traditie van het doopkleedje bij kleine kinderen).

Eens het christendom officieel was geworden in het Romeinse Rijk, werd er massaler gedoopt en ontstond ook de gewoonte om kort na de geboorte reeds te dopen. Enerzijds omdat je verondersteld werd christen te zijn en anderzijds vanwege de misplaatste bewering dat een ongedoopt kind niet in de hemel zou terechtkomen. Het dopen van boorlingen is eeuwenlang de regel geweest en nog steeds worden de meesten nog als onmondig kind gedoopt. Iets waarbij we in onze tijd toch vragen mogen stellen!

Wat gebeurt er wanneer iemand verlangt gedoopt te worden of wanneer ouders een kind willen laten dopen? Volwassenen (catechumenen) worden meestal in kleine groepen voorbereid. (Hierover leest

u meer in bv.: www.ccv.be/files/materiaal/Brochure%20catechumenaat.pdf.)

Ouders richten zich tot de parochie waar een pastor met hen minstens één gesprek heeft, waarin wordt stilgestaan bij de betekenis van het doopsel en de motivatie om hiervoor te kiezen. Deze ontmoeting vooraf is minstens zo belangrijk als de doopselviering zelf, omdat het toch over een belangrijke keuze gaat, iets dat met het doopsel in gang wordt gezet. Net zoals het huwelijk niet enkel de dag van de huwelijksluiting is, maar je hele huwelijksleven omvat, is ook het doopsel enkel het begin van een geloofsleven. Als je die keuze maakt voor je kind, heeft dat toch consequenties. De vraag is of alle ouders die een doopsel vragen wel echt een doopsel vragen ...

De (kinder-)doopselliturgie kent een aantal opmerkelijke rituelen.

☞ Je kan om te beginnen zeggen dat het feit alleen dat enkele mensen samenkomen (**gemeenschap vormen**) rond de dopeling en welkom geheten worden in de kerk (door de voorganger, maar ook door de ouders), een zeker ritueel karakter heeft. In elk geval wordt het doopsel zo een feestelijker gebeuren dan wanneer dit in het verborgene zou gebeuren.

☞ Dan is er het ritueel van de **naamgeving**. De ouders laten de naam van hun kind duidelijk weerklinken in de groep en lichten die naamkeuze ook eventueel toe. Een naam kiezen voor je kindje doe je niet zomaar. Je kiest dan ook een naam die je mooi vindt of die veelbetekenend is. Met zijn naam kan je kind geroepen worden, is het aanspreekbaar geworden. Een naam is ook een teken van vrijheid (gevangenen hebben een nummer ...).

☞ Daarna wordt ieder uitgenodigd om naar dit kind toe te stappen en het een **kruisje** te geven op het voorhoofd. Minder gelovige mensen kunnen ook een zoentje geven. Er zijn ouders die hun kindje bij het slapengaan een kruisje en een zoentje geven. Het is een zorgend en teder gebaar, dat het kind het vertrouwen geeft in de nabijheid van zijn ouders. Het kruis verwijst naar Jezus die ons, doorheen vele mensen, heel nabijkomt en eigenlijk in ieder van ons wil zijn.

☞ Met een **evangelielezing** wordt Jezus expliciet aanwezig gesteld. Heel populair en toepasselijk is deze tekst: *'Ze brachten kinderen bij Jezus met de bedoeling dat hij hen zou aanraken. Maar de leerlingen wezen hen terecht. Toen Jezus dat zag, werd hij verontwaardigd: "Laat de kinderen bij me komen en houd hen niet tegen, want van zulke kinderen is het Koninkrijk van God. Ik verzeker jullie: wie het Koninkrijk van God niet aanneemt als een kind, komt er zeker niet in". Hij omarmde hen en zegende hen, terwijl hij hun de handen oplegde'* (Marcus 10,13-16).

☞ Dat laatste – **de handoplegging** – is ook een ritueel in de doopselviering: we gaan rond de dopeling staan en strekken onze handen uit over dit kind en terwijl bidt de voorganger het volgende gebed (wat meteen aangeeft waarover dit gaat): *"God, laat dit kind opgroeien en volop leven in deze wereld, die soms zo hard en koud kan zijn. Houd uw beschermende hand over dit kind. Maak het weerbaar tegen alle kwaad en leugen. Laat het ervaren dat Gij uw hand nooit terugtrekt. Geef dat wij allen die aan deze wereld bouwen dit kind mogen voorgaan in alles wat goed is en waar. Laat het opgroeien, altijd op de goede weg, onder de hoede van uw vaderlijke en moederlijke*

hand." Daarbij is duidelijk dat God geen andere handen heeft dan de onze ...

☞ Twee andere rituelen gaan echter aan deze handoplegging vooraf: vooreerst de **geloofsbelijdenis**. Een volwassen catechumeen laat zich dopen omdat hij kiest voor de weg van het geloof, maar bij een onmondig kind moeten de aanwezige volwassenen dat geloven in zijn plaats uitspreken. We gaan daarbij staan – met beide voeten op de grond en rechtopstaande voor God – en verwoorden ons geloof bv. als volgt: *"Wij geloven dat het leven zin heeft, dat het geen toeval is dat deze wereld wordt gedragen door een diepe kracht. Jezus van Nazaret noemde deze diepste bron van ons bestaan: God en Vader. Wij geloven in Jezus, die sublieme mens die Gods droom tot de zijne wist te maken. Wij geloven in zijn boodschap van liefde, vrede en rechtvaardigheid. Wij geloven in de Geest die het onmogelijke tóch mogelijk maakt, die mensen tot meer in staat stelt dan ze durven vermoeden. Wij geloven in deze kinderen, dat ze ons geschonken zijn als gave en opgave. Zij nodigen ons uit om het beste van onszelf te geven, opdat zij toekomst zouden hebben, opdat ook zij kunnen geloven."*

☞ Daarna komen we bij het engagement van de ouders en peter en/of meter, verwoordt in hun **doopbelofte**.

Het is de gelegenheid om dat persoonlijk te verwoorden, maar men kan ook een voorgegeven formule gebruiken, bv. deze korte: *"N., wij beloven voor jou een goede vader en een lieve moeder te zijn."*

We beloven je altijd trouw te blijven, wat de toekomst ook brengen zal, en je vrij te maken om een eigen weg te gaan. Wij willen je laten opgroeien in een geest van menselijkheid en rechtvaardigheid, in de geest van het evangelie."

↻ Na dit alles steekt iemand (meestal vader of peter) de **doopkaars** aan aan de paaskaars, symbool van leven sterker dan de dood, van verrijzenis, van het licht dat Christus in ons leven is en dat we willen doorgeven. Ten teken daarvan krijgen ook de andere aanwezige kinderen een kaars.

↻ Nadat we even stilgestaan hebben bij de betekenis van water, wordt het water gezegend met een zegeningsgebed en -gebaar. Het kindje wordt gedoopt *"in de naam van de Vader, van de Zoon en van de heilige Geest"*, met even zoveel scheutjes water vanuit een kruikje. Dat laatste is een traditie in deze parochie. Het handgemaakte kruikje, met de naam van de dopeling op en de datum van het doopsel, wordt als herinnering meegegeven. Als de dopeling het goed vindt, kunnen andere aanwezigen ook mee dopen, door er nog een scheutje bovenop te doen ...

↻ Daarna wordt het hoofdje van het kind gezalfd met olie, met deze woorden: *"N., ik leg op jou de naam van Jezus Christus, ik zalf je met zijn geest, ik teken je met zijn kruis, opdat je vervuld mag worden van de kracht en de gezindheid die in hem was, opdat je later zelf zalvend en genezend in het leven mag staan en getuigen moogt van zijn blijde boodschap: God is liefde en wij zijn geroepen om elkaar lief te hebben."*

↻ Nadat men de gelegenheid heeft gehad om nog wat bijkomende wensen of andere uitingen van creativiteit te tonen (er is ook altijd ruimte voor muziek of samenzang!) wordt de doopviering afgerond met een zegen (in woord en gebaar) door de voorganger.

Bij deze opstelling moeten we zeker ook oog hebben voor de ruimte zelf: voor de glasramen van Els Simons en de beschilderde panelen, die o.m. de zes dagen van de schepping voorstellen. Meer uitleg over deze schilderijen van Pol Hendrix vindt u op het blaadje dat in deze doopkapel ter beschikking ligt.

Lief kind

Jij bent gedragen om verlost te worden
gekomen om te gaan
de streng die je bond
aan het lichaam van je moeder
moest verbroken worden
om je te laten leven.
Dit mogen wij nooit vergeten:
jij bent geen bezit.

Wij hebben jou niet,
jij hebt ons om je te doen ondervinden
hoe het leven is
je te leiden naar het land achter de einder
nee: niet leiden
te laten gaan, want liefde
is van zich weg beminnen
niet wijzen, want je gaat toch
je eigen richting uit
niet vlak voor je staan
want dan benemen wij je zicht
enkel terzijde staan
wanneer jij kijkt, hoort, voelt
met nieuwe geuren in de neus
en in de mond de smaak van ongekende dingen
want sinds het wonder in jou gaande werd
is voor je hunker ieder huis te klein.

DE EUCHARISTIE

Een van de manieren waarop een christen i.c. katholiek zijn geloof kan beleven is door regelmatige deelname aan de **zondagsviering**.

Het samenkomen als gemeenschap drukt niet in het minst uit dat geloven niet louter een persoonlijke aangelegenheid is, maar wellicht nog meer een gemeenschapsgebeuren. De meeste mensen die zich in deze tijd nog gelovig noemen hebben deze zondagspraktijk echter niet meer in hun agenda staan. Daar kunnen verschillende oorzaken voor zijn, maar de belangrijkste is wellicht simpelweg de tijdsgeest ... Men is immers niet betrokken op een geloofsgemeenschap en men meent dat in zo 'n zondagsviering niets te vinden is dat kan aanspreken of inspireren. "Het heeft niets met mijn leven te maken," hoor je dan zeggen, "en men spreekt er een taal die ik niet versta." Men bedoelt hiermee niet het Latijn van weleer, maar het woordgebruik dat soms te verwijzend wordt bevonden, te spiritueel, te hoogkerkelijk ... Wat nochtans niet op alle plaatsen in dezelfde mate het geval is.

De zondagsviering bij uitstek is de eucharistieviering. In deze priesterarme tijden kunnen niet alle zondagsvieringen eucharistievieringen zijn, vermits de kerkleiding vereist dat een priester de eucharistieviering voorgaat. Het is dan ook een hele binnenkerkelijke discussie of het houden van een zgn. 'woord- en communiedienst' bij afwezigheid van een priester wel een goed alternatief is. De vraag is wat het meest doorweegt: het bijwonen van de eucharistie of het samenkomen van de gemeenschap? En dan kan je een **discussie** beginnen over het definiëren van 'gemeenschap' ... Wellicht zal de realiteit deze discussies binnen afzienbare tijd overbodig maken. Indien er niet gauw een nieuwe wind waait, zullen er weldra amper nog priesters zijn

en dus ook weinig eucharistievieringen (om over de andere sacramenten nog maar te zwijgen). Zowel de behoudsgezinde kerkleiding aan de ene kant als de niet-kerkgaande gelovigen aan de andere kant zijn er samen oorzaak van dat de eucharistie in de verdrukking komt en daarmee een wezenlijk kenmerk van het christendom dreigt te verdwijnen! Ook al probeert men ter plaatse al jaren de kerk in het midden te houden, toch zal er meer moeten gebeuren dan verwijten en zelfbeklag ...

We proberen u hier enkele **waardevolle aspecten** van de eucharistie toe te lichten. We willen hiermee niet de klassieke eucharistieviering verdedigen, alsof die voor alle tijden onveranderbaar is, integendeel, we geloven dat het meer dan noodzakelijk is dat er een liturgische vernieuwing komt die het wezen van de eucharistie dichter bij de beleving van moderne mensen brengt. Die bekommernis houdt ons al jaren bezig en geeft dan ook de toon aan van de voorstelling die we hier geven.

De liturgie van de eucharistie bestaat in essentie uit twee delen, waarvan het tweede de feitelijke eucharistie is. We spreken over de **dienst van het Woord** en de **dienst van de Tafel**. Er is een tijd geweest dat beide delen in een ander gedeelte van de kerk werden gehouden. In een hedendaagse kerk staan altaar en lezenaar als twee focus-punten op enigszins gelijke hoogte. We gaan hier niet alle onderdelen van de eucharistieviering toelichten, vermits het hier vooral over rituelen gaat.

☞ Zowat elke liturgische samenkomst in een kerkgebouw en dus ook de eucharistie begint met een verwelcoming en het door allen maken van een **kruisteken**.

Het teken van het kruis is nu eenmaal hét symbool waaraan christenen te herkennen zijn en vermits we samenkomen in het kader van die gezamenlijke identiteit maken we dus een kruisteken. Op die manier ben je ook meteen betrokken op het gebeuren en op de gemeenschap.

↻ Het **bidden** is natuurlijk een wezenlijk onderdeel van een eucharistieviering. Het gebeurt dan ook op verschillende momenten en op verschillende manieren, soms enkel door de voorganger, dan weer gezamenlijk. Terwijl de aanwezigen doorgaans geen speciale houding aannemen tijdens het bidden, doet de voorganger dat meestal wel. Met name met de **orantehouding**, waarbij hij/zij de armen horizontaal houdt, met de handpalmen naar boven.

In de katholieke traditie is deze houding voorbehouden voor de voorganger, die hiermee het bidden zichtbaar maakt en zo aandacht vraagt voor de inhoud van dat gebed. Tegelijk versterkt het voor de voorganger zelf zijn/haar voorgaan in gebed en gerichtheid op God.

De inhoud van de gebeden varieert van vragend bidden naar dankend en lovend bidden. Tegenwoordig komt men wellicht nergens méér in contact met zo 'n variëteit aan gebeden dan in de eucharistieviering. Daarom is de eucharistie ook van groot belang voor het bevorderen van een gezonde gebedscultuur. Tegenwoordig heeft men meer aandacht voor lichaamscultuur, terwijl de spirituele kant van de mens wordt verwaarloosd. Samenkomen in gebed draagt zeker bij tot het ontwikkelen van een gezonde spiritualiteit ...

↻ De **bijbel** neemt in de woorddienst uiteraard een centrale plaats in. Minstens twee keer wordt er uit voorgelezen, waarbij in elk geval ook uit het evangelie. Bij de evangelielezing staan de

aanwezigen recht. Het is ook zinvol dat het lectionarium (boek dat de voorgeschreven bijbellezingen bevat) of het evangelarium (boek met enkel de evangelielezingen) wordt aangedragen. Het verhoogt de aandacht en de eerbied. Doorgaans wordt niet afgeweken van de voorgeschreven lezingen, wat zeker ten gunste is van de continuïteit, althans voor wie wekelijks ter kerke gaat. Eerste lezing en evangelielezing zijn inhoudelijk op elkaar betrokken. Dat is interessant voor de predikant die daaromtrent de **homilie** kan opbouwen. De homilie is bedoeld om de betekenis van de lezingen te doen oplichten. In de homilie wordt juist dat aangereikt wat velen denken niet te vinden in de zondagsmis: inspiratie voor het eigen leven. Men kan natuurlijk niet verwachten dat elke predikant dezelfde vaardigheid heeft om dat te bieden. Mildheid is geboden ...

↻ De tafeldienst begint met het **aanbrengen van de gaven**. Dat kan heel sober gebeuren door het op het altaar plaatsen van kelk, wijn en hosties. Bij speciale gelegenheden kunnen ook andere symbolische gaven vanuit de gemeenschap worden aangebracht. Daarbij hoort natuurlijk ook wat wél elke zondag gebeurt: de opbrengst van de collecte (omhaling). Dit doet nog denken aan de wijze waarop de eerste christenen hun bezittingen afstonden aan de jonge kerk zodat niemand gebrek hoefde te lijden (zie Handelingen 4,32-37). In onze tijd hebben de opbrengsten van de omhalingen een bijzondere bestemming, zoals Welzijnszorg, Broederlijk Delen, Missio, Caritas, ... maar meestal zijn ze voor de parochie zelf bedoeld, al moeten we deze door het verminderde kerkbezoek eerder als een symbolische bijdrage beschouwen ...

↻ Centraal in het grote dankgebed dat door de priester wordt uitgesproken staan de zgn. **instellingswoorden** of 'consecratie'. Die verwijzen naar wat Jezus deed en zei tijdens het laatste

avondmaal. Zo lezen we bij Marcus: *“Tijdens de maaltijd nam hij een brood, sprak de zegenbede uit, brak het brood, gaf het hun en zei: ‘Neem het, dit is mijn lichaam.’ Ook nam hij een beker, sprak het dankgebed uit en gaf hun die beker; ze dronken er allen uit. En hij zei hun: ‘Dit is mijn bloed van het verbond, dat voor velen wordt vergoten’”* (Mc 14,22-24). Bij Lucas en Paulus wordt daaraan toegevoegd: ‘Doe dit om mij te gedenken’, waarbij ter discussie kan staan waar ‘dit’ op slaat.

In elk geval wordt dit moment van de eucharistie sterk benadrukt in de katholieke traditie. Het is dan ook de bedoeling dat allen daarbij rechtstaan. Nochtans is de consecratie niet hét hoogtepunt van de eucharistie. Dat is immers de **communie**! Het is bij het aannemen van de hostie en het aanhoren van de woorden ‘Lichaam van Christus’ dat wij bevestigd worden als deelhebbend aan dat Lichaam, want wij zijn immers met alle gelovigen samen het levende Lichaam van Christus. Wij belichamen Jezus in deze wereld, wij geven hem handen en voeten!

☞ In vele liturgische samenkomsten en niet in het minst in de zondagsviering neemt de **samenzang** een belangrijke plaats in. ‘Zingen is twee keer bidden,’ zei Augustinus destijds. Het samen zingen raakt immers meer snaren. Zoveel gelegenheden zijn er niet om in groep te zingen – zonder lid te zijn van een koor – en als dat gezang dan ook nog inhoudelijk met een levensvisie te maken heeft, zeg maar je geloof, dan wordt dat een sterke ervaring.

Er zijn natuurlijk velerlei kerkliederen en die zijn niet allemaal even inspirerend. Bij sommige gezangen, zoals de Gregoriaanse en de zang van Taizé bv. is de muziek belangrijker dan de tekst (die in het Latijn is). Toch zijn er ook heel wat eigentijdse liederen met zinnvolle teksten. Neem nu dit ‘Lied van Samen’:

*Wie wil leven staat voortdurend voor de keuze:
geef ik voorrang aan mezelf of aan mijn buur.
'Samen onderweg naar morgen' wordt de leuze.
Mens ontdek op die manier je eigen vuur.
Samen kiezen voor het leven van die kleinen
– aan de kant geschoven door een maatschappij
waarin mensen steeds weer in het niet verdwijnen –
maakt ons sterk om aan die droom te bouwen – wij!*

*refrein: Samen is het sleutelwoord, dat we voortaan,
door Hem aangespoord, hier beamen
als ons nieuw akkoord
en ons kiezen doet voor wie het leven leven
wil.*

*Heel de wereld om ons heen mag van ons weten
dat geluk voor ons meer waard is dan gewin
en dat wij geloven zonder te vergeten
hoe we dromen kunnen tegen alles in.
Is daar niet de mens geweest die Jezus heette,
die vertelde van Gods Rijk, zijn visioen,
die ons opriep om vooral niet te vergeten:
ons gezamenlijk project: het is te doen!*

*'t Wordt de hoogste tijd dat wij ons gaan bekeren
tot de zaak waar het hier feitelijk om draait.
't Is het ware leven dat wij moeten leren
ook al wordt er onrust in ons hart gezaaid.
Medemens, we moeten het niet langer aanzien
hoe nu mensen cynisch worden langzaamaan,
om ons heen 't geluk vervangen wordt door waanzin;
we worden bondgenoot, we gaan naast mensen
staan!*

Het is zo gemakkelijk Jezus te beperken
tot onze Jezus,
tot onze ervaring van zijn liefde,
tot onze kennis van Hem.

Maar Jezus is van ons heengegaan om zijn Geest
te kunnen zenden,
en de Geest waait waar Hij wil.
In de geloofsgemeenschap
worden heel veel verhalen
over de weg van Jezus verteld.
Die verhalen kunnen veel van elkaar verschillen.
Zij kunnen zelfs tegenstrijdig lijken.
Maar als we oplettend luisteren naar de Geest
die zich openbaart door vele mensen ,
in woorden, zowel als in stilte, door confrontatie
zowel als door uitnodiging
in zachtmoedigheid zowel als in kracht,
met tranen zowel als met een glimlach,
dan kunnen we geleidelijk aan ontdekken
dat we bij elkaar horen,
als één lichaam,
verbonden door de Geest van Jezus.

In de eucharistie worden we opgeroepen
om de tafel te verlaten
en naar onze vrienden te gaan,
om met hen te ontdekken
dat Jezus echt leeft
en ons samenroept om nieuwe mensen
te worden.

DE ZIEKENZALVING

Dit wordt nogal eens gemakkelijk beschouwd als het sacrament voor de stervenden. Wanneer een zwaar zieke bijna zijn laatste adem uitblaast wordt een priester geroepen om hem het laatste sacrament toe te dienen, met de bedoeling dat de stervende (in zoverre hij bewust is) met vertrouwen de dood tegemoet kan gaan! Eigenlijk is dit een aparte vorm van de ziekenzalving, die in een bredere zin bedoeld is om de zieke te bemoedigen en hoop te geven, om hem toe te rusten met de kracht van de heilige Geest. Dat laatste kan je trouwens zeggen van elk sacrament.

Aandacht voor de zieke medemens is zondermeer een belangrijke pijler in de christelijke spiritualiteit. Een mens kan op zoveel manieren ziek zijn en we weten allemaal uit ervaring dat ziek zijn vereenzaamt, zelfs als je omgeven bent door liefhebbende mensen. Ziek zijn hindert je in de wijze waarop je aan het leven deelhebt, het vermindert je bewegingsvrijheid, niet alleen fysisch, maar vooral ook mentaal. Het is nu juist die vrijheidsgedachte die centraal staat in het christendom. Als het geloof niet bevrijdt, wat voor een geloof is het dan?

In een prestatiegerichte maatschappij lopen zieken gevaar niet voor vol aanzien te worden, zeker de langdurig zieken. Zij worden als een last beschouwd, kosten ons geld. Dergelijke mentaliteit wordt natuurlijk door weldenkende mensen aangeklaagd en het kan alleen maar toegejuicht worden dat er zoveel voorzieningen en organisaties bestaan die de zieken hulp bieden en de waardigheid van de mens beschermen, althans, dat is de bedoeling. In dat kader kan de ziekenzalving een bijzondere plaats innemen, met name door de aanwezigheid van God zelf voelbaar te maken. Hij heeft geen andere handen dan de onze ...

☞ Het is het meest zinvol dat de ziekenzalving gebeurt in een **samenkomst**, dat kan in een liturgische viering van de geloofsgemeenschap zijn of in familieverband, in de kerk of in een ziekenhuis. Het is ook gebruikelijk dat dit sacrament gekoppeld wordt aan twee andere, met name dat van de verzoening (biecht) en de eucharistie. Naargelang wat de omstandigheden toelaten, kan hierbij uit de bijbel worden gelezen en natuurlijk gebeden worden, door de priester en door de gemeenschap.

☞ De zieke wordt in stilte **de handen opgelegd** door de priester, die ook een **gebed** over de zieke uitspreekt. Daarna wordt de zieke gezalfd. De ziekenzalving is een van de vier sacramenten waarbij **gewijde olie** wordt gebruikt. Natuurlijk heeft die olie op zich geen actieve werking zoals een medicijn. Het helpt de zieke alleen om te voelen dat God zo dicht bij hem wil zijn, zoals olie die in de huid dringt. Doorgaans worden de handpalmen van de zieke gezalfd.

Een kostbare herinnering

In diepe dankbaarheid
denk ik aan de nachten dat ik bij je waakte.
Een kostbaar wonder voltrok zich
in de uren dat ik naast je zat.

Terwijl je lichaam zwakker werd
en zwaar moest lijden,
zich voorbereidend op de dood,
zag ik hoe je diepste wezen wakker werd
en openbloeide naar een heelheid
die dit bestaan te boven gaat.
Je kwam naar voren in je wezenlijke kracht
en onverwacht was daar die tedere ontmoeting,
een thuiskomst in elkaar.

Die uren waren kostbare momenten
van eeuwigheid ...
We werden samen boven tijd en ruimte uitgetild
en wisten ons verbonden in een liefde,
die dieper gaat en sterker is,
dan we ooit hadden gedacht.

Je bent nu uit dit leven weggenomen.
Jouw taak is bij ons afgerond.
Ik mis je, maar doorheen die pijn
is er dat dankbaar weten:
'De liefde overwint,
voorbij de grens
blijft ons wezenlijk verbond.'

DE KRUISWEG

Vooral door toedoen van de Franciscanen was de kruisweg in de middeleeuwen populair geworden. Dat een kruisweg uit veertien staties moet bestaan en wat deze staties moeten voorstellen werd in de achttiende eeuw door de paus vastgelegd. Het werd zelfs verplicht gesteld om in elk katholiek kerkgebouw een kruisweg aan te brengen.

De kruisweg was niet bedoeld om het kerkinterieur te verfraaien, maar was het instrument van een welbepaalde godsdienstoefening, een gebedsvorm die vooral op Goede Vrijdag tot op vandaag wordt gehouden. Men volgt hierin de lijdensweg die Jezus zou gegaan zijn vanaf zijn terechtstelling door Pilatus tot zijn begrafenis. Inspiratie hiervoor haalde men echter niet enkel bij de evangelisten. Zo is er de gekende statie met Veronica die Jezus' gelaat afdroogt waarna zijn portret in het doek verschijnt, wat door geen enkele evangelist wordt verteld, maar vrucht is van legendes (Veronica = vera icona = het ware beeld).

De eerste christenen hadden het moeilijk met het lijden en de dood van Jezus, wat te begrijpen is temidden van het Grieks-Romeinse veelgodendom. Later, toen het christendom openlijk kon beleden worden (vanaf de vierde eeuw) werd het lijden van Jezus zelfs benadrukt. Pelgrims wilden in Jeruzalem de weg gaan die Jezus had gegaan met zijn kruis (al was het Middeleeuwse Jeruzalem een heel andere stad dan die in Jezus' tijd, die nu ondergronds moet gezocht worden). Sinds de vijftiende eeuw werd de kruisweg een onderdeel van de voorbereiding op

Pasen, waarbij men op Goede Vrijdag biddend en bezinnend stilstond bij de verschillende 'staties' van de kruisweg (vgl. met stationeren). En dat gebeurt dus nu nog steeds.

In moderne tijden zijn er heel verschillende kruiswegen tot stand gekomen, die soms op verzet van bovenaf of van onderuit stootten, maar meestal wel volgens de traditionele staties werden opgezet. Er zijn heel bijzondere exemplaren bij die vooral de lijdensweg van Jezus wilden actualiseren. Vaak vinden we in moderne kruiswegen en in andere hedendaagse kunstwerken met een christelijk geïnspireerde inhoud of die in opdracht van een lokale kerkgemeenschap of bisdom tot stand kwamen, vooral het geloofswroeten van de kunstenaar zelf terug. Vele van die kunstenaars hebben dan ook niet de ambitie om te verkondigen, maar willen vooral hun artistieke vrijheid behouden.

In deze kerk was de kruisweg aanvankelijk een onderdeel van de muurschilderingen die later overschilderd werden. Sinds 2015 geeft de kerk onderdak aan de kruiswegvariant van pastoor Pol Hendrix, die gebaseerd is op het Marcusevangelie, die wel de bedoeling heeft om te verkondigen. Voor zover ons bekend is dit de enige kruisweg van dit type die er bestaat! Alles hierover kan u lezen in de brochure die ter plaatse verkrijgbaar is en op de website www.sintfredegandus.be.

Ter vergelijking zetten we hier de staties naast elkaar van de traditionele kruisweg en de kruiswegvariant 'VIA MARCVS'. Je kan daarbij meteen vaststellen dat het lijdensverhaal volgens Marcus begint bij Jezus' zalving in Betanië. Pas in statie VII vinden we een eerste overeenkomst met de gewone kruisweg (statie I). Ook het einde van het Marcusevangelie, het lege graf, maakt deel uit van deze kruiswegvariant.

GEWONE KRUISWEG

- I
Jezus wordt ter dood veroordeeld.
- II
Jezus neemt het kruis op zijn schouders.
- III
Jezus valt voor de eerste maal onder het kruis.
- IV
Jezus ontmoet zijn moeder.
- V
Simon van Cyrene helpt Jezus het kruis te dragen.
- VI
Veronica droogt het gezicht van Jezus af.
- VII
Jezus valt voor de tweede maal.
- VIII
Jezus troost de wenende vrouwen.
- IX
Jezus valt voor de derde maal.
- X
Jezus wordt van zijn kleren beroofd.
- XI
Jezus wordt aan het kruis genageld.
- XII
Jezus sterft aan het kruis.
- XIII
Jezus wordt van het kruis gehaald.
- XIV
Jezus wordt in het graf gelegd.

VIA MARCVS

- I
Jezus wordt gezalfd te Betanië
- II
Het laatste avondmaal
- III
In de Hof van Olijven
- IV
Jezus wordt gearresteerd
- V
Jezus voor de hogepriester
- VI
Petrus verloochent Jezus
- VII
Jezus voor Pilatus
- VIII
Jezus wordt geselsd en bespot
- IX
Jezus draagt het kruishout
- X
Jezus wordt gekruisigd
- XI
Jezus door omstanders bespot
- XII
Jezus sterft
- XIII
Jezus wordt van het kruis gehaald
- XIV
Jezus wordt in het graf gelegd
- XV
Het lege graf

☞ De kruiswefoefening die we dit en vorig jaar hebben gehouden a.d.h.v. deze vijftien beschilderde eiken planken had, zoals de meeste andere, een sobere opbouw. Per statie wordt eerst naar het beeld verwezen en daarbij verteld wat het evangelie hier zegt. De kunstenaar heeft daarbij bepaalde accenten gelegd, die worden toegelicht. Daarna wordt een bijbeltekst (maar geen perikopen uit het lijdensverhaal) voorgelezen die inhoudelijk verwant is aan wat in deze statie aan de orde is en die daarmee de bezinning bij deze statie mogelijk een andere kant opstuurt dan de vertrouwde. Enkele keren wordt in plaats van een bijbeltekst een stukje instrumentale muziek beluisterd (Willem Vermandere) of samen een lied gezongen of een poëtische tekst beluisterd. Tenslotte bidden we samen een kort gebed. Dit dus voor elke statie. Ter afronding beluisteren we onderstaand gedicht (liedtekst) van Kris Gelaude, waarna we samen zingen en in stilte huiswaarts keren ...

Het was in de vroegte.
Ik kon niet anders dan gaan,
desnoods tot het eind van mijn dagen
om iets van zijn dood te verstaan.

Ik stond in de leegte.
Verdriet, een steen op mijn ziel.
Onthutst door de heldere klaarte
zoals die voor mijn voeten viel.

Een bries deed me omzien.
Iets wat een vreemde daar zei.
Ik meende een klank die me heelde.
Of was het zijn woord diep in mij?

Ik moest nog verrijzen,
van vrees en vragen ontdaan.
Een weg durven gaan van niet weten,
rechttop, in de kracht van zijn naam.

DE MARIEVERERING

Als Jezus door de kerk 'Zoon van God' wordt genoemd dan lijkt het logisch dat zijn moeder ook een bijzondere onderscheiding krijgt, want zonder haar zou hij er niet zijn geweest. Dat laatste lijkt vanzelfsprekend, maar is eigenlijk wel heel belangrijk om steeds voor ogen te houden. Wie is Maria? Maria is de moeder van Jezus. Wat is Maria? Maria is de moeder van Jezus. Waarom vereren wij Maria? Omdat zij de moeder van Jezus is! Als Maria niet de moeder van Jezus zou zijn, dan zou er geen Mariaverering bestaan. Het gaat nooit om de vrouw Maria, maar altijd om de moeder Maria. Dus een feministe die een grote verering voor Maria heeft, dat zou een contradictio in terminis zijn. Terwijl het ook contradictorisch is dat aan de basis veel meer vrouwen dan mannen kerks zijn terwijl aan de top van de kerk enkel oude mannen de dienst uitmaken. Die mannen blijven het moeilijk hebben met de rol van de vrouw in de kerk, die volgens hen vooral het voorbeeld van Maria dient te volgen. Zolang de kerkleiding in de vrouw enkel een moeder en een dienstmaagd wil zien, zal er geen echte vernieuwing plaatsvinden!

Maria als moeder, het is toch een belangrijk accent in de Mariaverering, die dan ook een vanzelfsprekend verband legt met alle andere moeders. Wist u dat nergens anders in de wereld moederdag wordt gevierd op 15 augustus dan in Antwerpen én ... in Costa Rica – een klein wistjedatje tussendoor ... Door moeder te vieren op een Mariafeest worden onze moeders mee onder het aureool van Maria geplaatst, ze delen als het ware in haar heiligheid. Al zijn onze moeders niet allemaal zo heilig, het zijn tenslotte ook maar mensen, vrouwen zelfs! Een moeder is niet enkel moeder, zij is vooreerst vrouw, een persoon van het vrouwelijke geslacht, iemand met een eigen naam en eigen capaciteiten!

Ook de moeder van Jezus was een vrouw, stel je voor! Alleen weten we niets over die vrouw. Vermoedelijk heette ze Miriam, wat later verlatijnt werd tot Maria. In het oudste evangelie wordt ze amper vermeld. Daaruit kunnen we enkel afleiden dat zij zich zorgen maakte over de risico's die haar zoon nam en ze dan ook liever had dat hij ermee ophield. De latere evangelisten hebben verhalen geschreven omtrent Jezus' geboorte waarin Maria natuurlijk een belangrijke rol speelt. Uiteindelijk is het die latere evangelische Maria die de basis vormt voor de Moeder Gods die door de kerk de hemel wordt in-geprezen. Maar ja, zo weten we eigenlijk ook niks over de echte Jezus. We kennen alleen de Jezus over wie de evangelisten vertellen. Het is in die Jezus dat wij geloven. Zo geloven we ook in die Maria. Daar gaat het om: om geloven, niet om precies weten!

Het evangelie laat die Maria een lied zingen, het Magnificat. Het is vermoedelijk een lied dat de jonge kerk in het Midden-Oosten en in Rome heeft gezongen. Een zeer geëngageerd lied eigenlijk waarin God de wereld omkeert: *"heersers stoot Hij van hun troon en wie gering is geeft Hij aanzien"* (Lc 1,46-55). Dat is pure revolutie! Misschien kan het ons toch wakker schudden. Als wij Maria vieren en moeder vieren, dan vieren we niet enkel de liefdevolle vrouw die zichzelf wegcijfert ten gunste van haar gezin, dan vieren we ook de strijdvaardige vrouw die het voortouw durft nemen, die voorop durft lopen om op te komen voor gerechtigheid. Daarvoor kunnen vrouwen en mannen zij aan zij strijden. Maria is wie zij is omdat zij de moeder van Jezus is, die ons op weg zet naar een betere wereld, die alleen maar beter kan worden als hij net zo vrouwelijk wordt als mannelijk, of misschien toch een ietsje meer vrouwelijk ...

Wellicht is er geen katholieke kerk te vinden zonder een Mariabeeld, zoals ons land ook bezaaid is met duizenden Mariakapelletjes. Op al deze plaatsen worden vele kaarsen gebrand, een gebruik dat teruggaat op het brengen van offergaven aan de goden, om hen gunstig te stemmen. Ook bij die kaarsjes hoort meestal wel een verzoek tot genezing of bijstand. Maria als cultureel erfgoed, dat had ze zelf nooit kunnen denken! Het is wat men noemt 'volksdevotie'. Sommigen gebruiken dat woord om zodoende neer te kijken op die simpele gelovigen met hun simpele praktijken. Ook al is het waar dat er ernstige bedenkingen te maken zijn bij vele volksdevotionele praktijken, toch mogen we nooit neerkijken op welke wijze dan ook van geloofsbeleving. We zouden net zo goed kunnen neerkijken op de wollige taal van sommige kerkleiders, op hun pompeuze pontificale liturgie. Ook dat is een uiting van geloof die bedenkelijk is! Het is een kwestie van taal. De ene heeft vele mooie woorden, de andere heeft enkel eenvoudige gebaren. Beiden kunnen even gelovig zijn.

☺ Naast het vertrouwde Mariabeeld in deze kerk hebben we een geschilderd paneel neergezet dat de moeder van Jezus voorstelt als een bezorgde moeder. Haar zoon is volwassen en heeft voor- en tegenstanders. Waar zal dit eindigen? Aan het kruis, weten wij. Net zoals de kruiswegvariant heeft pastoor Pol Hendrix zich hiervoor laten inspireren door het Marcusevangelie, waar de moeder van Jezus slechts één keer wordt vermeld:

“Hij ging terug naar huis, en weer verzamelde zich een menigte, zodat ze zelfs niet de kans kregen om te eten. Toen zijn verwanten hiervan hoorden, gingen ze op weg om hem, desnoods onder dwang, mee te nemen, want volgens hen had hij zijn verstand verloren. (...) Intussen waren zijn moeder en zijn broers aangekomen. Ze stuurden iemand naar binnen om hem te halen. Zelf bleven ze buiten wachten. Er zat een groot aantal mensen om hem heen, en die zeiden tegen hem: ‘Uw moeder en uw broers staan buiten en zoeken u.’ Hij antwoordde: ‘Wie zijn mijn moeder en mijn broers?’ Hij keek de mensen aan die in een kring om hem heen zaten en zei: ‘Jullie zijn mijn moeder en mijn broers. Want iedereen die de wil van God doet, die is mijn broer en zuster en moeder’” (Mc 3,20-21.31-35).

Ook dit paneel vindt u terug op de website
www.sintfredegandus.be .

Maria,
in jouw ogen zie ik de vreugde van zovele moeders
om het eerste stapje van hun kind,
om die plakkerige zoen na de eerste schooldag.
Om die warme knuffel voor het slapengaan ...

Maar ook zie ik tranen van zovele moeders
om een ziek of verloren gelopen kind.
Om een kind dat opgroeit te midden van ruzie en
geweld ...

Dan hoor ik de klanken van een lang vervlogen lied
"Lieve vrouwke ik kom niet om te bidden,
maar om een poos bij U te zijn ..."

Maria, in jouw stem hoor ik het verhaal
van zovele vaders
die huilen om hun kind dat honger lijdt,
dat op de vlucht is, ontheemd ...
Maar in jouw stem hoor ik ook
de troostende woorden
van zovele vaders die hun kind in de armen nemen
en het dragen doorheen pijn en verdriet ...
En weer klinkt datzelfde lied in mij ...
"Lieve vrouwke, ik kom niet om te spreken,
maar om een poos bij U te zijn ..."

Maria, in jouw glimlach voel ik de kracht
van zovele mensen
die anderen zorgend nabij zijn,
niet met grote woorden, maar vanuit hun hart,
vanuit levengeevende dienstbaarheid.
"Lieve vrouwke, ik kom niet om te zingen,
maar om een poos bij U te zijn ..."
En ik weet:
Ik mag jou in de stilte ervaren...

DE UITVAART

Waarom zou u kiezen voor een kerkelijke uitvaartdienst? Misschien omdat u ervan overtuigd bent of het aarzelend wil geloven dat de dood niet het einde is. Niet 'amen en uit', maar het begin van een nieuwe fase in het leven dat God ons geeft. In een kerkelijke uitvaartdienst ligt daarom de klemtoon niet zozeer op wat voorbij is, maar wel op wat komt. Voor de overledene is dat het leven in wat we traditioneel 'het hiernamaals' noemen. Voor de nabestaanden is dat een nieuwe verbondenheid met de overledene ervaren.

In het evangelie lezen we dit: *“Jezus zei tegen Marta: ‘Ik ben de verrijzenis en het leven. Wie in mij gelooft zal leven, ook al is hij gestorven en ieder die leeft in geloof aan mij zal in eeuwigheid niet sterven. Geloof je dit?’* (Joh 11,25v). Serieuze woorden die kernachtig weergeven waar het in een kerkelijk uitvaart om gaat. Kunnen wij de vraag op het einde wel met een volmondig ‘ja’ beantwoorden? Hebben we daar toch niet veel vragen bij? Vragen waar we normaal niet bijilstaan, maar die bij een overlijden van een dierbare heel confronterend klinken. Uw ‘ja’ is dan ook geen voorwaarde voor een kerkelijke uitvaart, althans niet voor degene die er om vraagt. Wij die vanuit de kerk in de uitvaartdienst voorgaan, dienen wél ‘ja’ te zeggen en vanuit ons geloof willen wij onder meer door deze liturgie getuigen van ons geloof in de hoop dat het u kan inspireren. Geloof in het leven over de dood heen en de hoop op verrijzenis zijn voor christenen centrale geloofspunten, hoe abstract ze in onze wereld ook lijken. Dit overstijgt immers ons kennen. Verrijzenis is de rechtlijnigheid van het leven negentig graden ombuigen en een nieuwe dimensie betreden waar geen woorden noch beelden het ware leven beperken ... Soms hebben we rituelen en woorden

nodig waarmee we ons kunnen toevertrouwen aan een werkelijkheid die ons overstijgt, ook met alle vragen en twijfels daarrond.

Een verzorgde uitvaartdienst in de kerk is een zeer mooie en gevarieerde liturgie, niet om aldus ‘in schoonheid te eindigen’, maar omdat we bij het overlijden van een dierbare nood hebben aan een kader van woorden en tekens, muziek en gebaren die ruimte geven aan ons verlangen **om recht te doen** aan de overledene, om doorheen onze tranen een nieuwe horizon te zien, geloof in het leven, om aan de dood niet het laatste woord te geven. Bij een overlijden komen allerlei gevoelens naar boven: verdriet, spijt, boosheid, ... maar ook een gevoel van **dankbaarheid**. Dankbaarheid om wat de overledene voor ons heeft betekend; ook dankbaarheid t.a.v. de mensen die onze geliefde in de laatste maanden, dagen en uren hebben bijgestaan; maar ook dankbaarheid om het leven dat God deze mens heeft gegeven. Een kerkelijke uitvaart is dan ook een dankviering. Hoe kunnen we beter onze verbondenheid met God, met elkaar en deze geliefde dode uitdrukken?

We brengen enkele opmerkelijke rituelen uit de eigentijdse kerkelijke uitvaartdienst onder uw aandacht.

☞ Een paar dagen vóór de uitvaart komen de naaste verwanten met de voorganger samen voor een **gesprek** omtrent de overledene en de afspraken voor de dienst. We willen immers alles doen wat mogelijk is om van deze uitvaart een zinvolle en beklijvende gebeurtenis te maken, die recht doet aan de overledene én aan de nabestaanden. Het stramien van een kerkelijke uitvaart biedt voldoende mogelijkheden om rekening te houden met persoonlijke accenten en wensen. Een goed gesprek kan wonderen doen, ook en misschien zelfs vooral in deze omstandigheden ...

☞ Zoals al eerder in deze brochure is gebleken, zijn christenen mensen die **samenkomen**. Zij doen dat op zondagen en feestdagen en allerlei belangrijke momenten in het leven. Als iemand onder ons sterft, dan is dat moment zeker belangrijk genoeg om samen te komen. Daarmee drukken we niet alleen ons medeleven met de naaste familie uit, maar ook ons vertrouwen dat Gods liefde uiteindelijk overwint. Natuurlijk zijn er bij een uitvaart mensen van meerdere levensbeschouwingen samen. Hopelijk kan

iedereen ervaren dat dit gebeuren naar vorm en inhoud betekenisvol is voor alle gezindten.

☞ De urne of de kist staat vooraan centraal opgesteld, met daaromheen een aantal **kaarsen**. Meestal werd vooraf aan de naaste familie gevraagd of zij bereid waren deze kaarsen kort na het begin van de dienst aan te steken. De voorganger neemt daarvoor vuur van de paaskaars, dat men dan aan elkaar doorgeeft. Dit symboliseert het licht van Christus, het vuur van het leven dat niet bij de dood eindigt, het zicht op de verrijzenis, maar meteen ook al diegenen die de overledene nabij waren.

☞ Natuurlijk wordt in de uitvaartliturgie meer dan eens **gebeden**. Bv. na de lichtritius bidt de voorganger een gebed misschien wel met deze woorden:
 Levende God, zo durven wij U noemen in dit uur van dood en rouw. *Wij brengen vóór U de naam van N. Met haar/hem hebt Gij een kostbaar verhaal van het leven geschreven met letters van geluk en moed, van wel en wee. Wij kunnen niet geloven dat dit het einde is van alles wat zij/hij in goedheid en in schoonheid heeft tot stand gebracht. Blijf met haar/hem meegaan. Omring haar/hem met uw genegenheid, zodat dit leven tot voltooiing komt in de*

eindeloosheid van de tijd, in de oceaan van uw liefde. Gij die de dagen scheidt en de eeuwen. Amen.

Vaak wordt er ook gebeden om vergeving en bidden we voor de overledene en allen die ons dierbaar zijn (en allen die ons nog niet dierbaar genoeg zijn). Op het einde wordt er ook gebeden bij de kist/urne, maar daarover verderop meer.

☞ Geïnspireerd door het voorafgaand contact kiest de voorganger de teksten. Ook de **evangelielezing** - die in geen uitvaartdienst mag ontbreken - wordt gekozen met de overledene in gedachten. Het evangelie verruimt onze blik en bevrijdt ons uit de beslotenheid van ons verdriet, zou je kunnen zeggen. Het leven van de overledene wordt in één adem genoemd met het leven van Jezus Christus. Beide leven en kunnen ons nieuw perspectief bieden.

☞ Het meest opvallende moment in een uitvaartdienst is de zgn. **offergang** (die ook anders kan genoemd worden). Het is een oud gebruik dat eigenlijk hoort bij de eucharistie. In dit bisdom is het niet meer gebruikelijk om de uitvaartliturgie te koppelen aan een eucharistie, althans niet op dat eigenste moment. Toch heeft dit ritueel haar eigenstandige waarde. Ze bestaat uit vier onderdelen. (1) Ieder wordt uitgenodigd om naar voor te komen en het stoffelijk overschot te groeten. (2) Vervolgens kan men (maar zonder verplichting) een hand leggen op het kruisbeeld dat de voorganger voorhoudt. Vroeger zou dat een pateen geweest zijn (die daarna gebruikt werd om de hosties op te leggen), maar nu wordt een crucifix gebruikt en in sommige kerken gebruikt men daarvoor het kruisje waarop de naam van de overledene staat geschreven

(zie verder). Hiermee erkent men de hogergenoemde band tussen Christus en de gestorvene, maar ook tussen Christus en zichzelf! (3) Daarna kan men wat geld neerleggen in een mandje ten gunste van de parochie (zoals bij de omhaling in de zondagsviering) en (4) tenslotte krijgt men meestal een gedachtenisprentje aangereikt.

↳ Een **persoonlijk afscheidswoord** van een naast familielid of een vriend kan zeker een meerwaarde betekenen, ook in een kerkelijke uitvaartdienst. Het is niet omdat we ons richten op wat komt, dat we niet mogen terugblikken op wat geweest is. We hebben er ook behoefte aan om dat te verwoorden, onze waardering en genegenheid, onze herinneringen en gevoelens bij dit heengaan. Zo kunnen mensen ook mee de muziek kiezen en een enkele keer wil men er ook nog een extra symbolisch element aan toevoegen.

↳ Op het einde van de kerkdienst gaat de voorganger bij de urne/kist staan voor de **laatste gebeden**. Daarbij wordt ook wijwater gesprenkeld en sommigen gebruiken ook wierook. Eigenlijk is een uitvaart een paasviering. We vieren het ultieme Pasen van deze mens.

Zo zouden we daarbij o.m. deze woorden kunnen horen:

God, als gedoopte is deze mens opgenomen in de gemeenschap van uw Zoon. Laat hem/haar nu als herboren thuiskomen bij U.

Van zijn/haar lichaam nemen wij nu definitief afscheid, maar zijn/haar naam, N., die wij met eerbied en genegenheid uitspreken, blijft hier in deze kerk achter op het gedachtenispaneel.

God, herinner U zijn/haar naam, die hij/zij van mensen heeft ontvangen en waarin hij/zij wordt gekend, ook al is hij/zij gestorven, die naam die Gij hebt geschreven in de palm van uw hand en die wij ook in ons hart willen bewaren.

↳ Dat **kruisje** met de naam van de overledene, dat al een paar keer werd vermeld, komt in deze kerk pas later aan de orde. In sommige kerken wordt dit door iemand van de familie tijdens de uitvaart op het gedachtenispaneel bevestigd. Hier en op vele andere plaatsen) hebben we daaromtrent andere afspraken. Het is namelijk zo dat na de uitvaart er nog drie momenten zijn waarop de overledene in deze kerk wordt herdacht. Om te beginnen in de zondagsviering volgend op de uitvaartdienst (bij de voorbede). Enige tijd later wordt een van de zondagsvieringen een zgn. **'kruisjesviering'**. Dan worden de families van de overledenen van de voorbije maanden uitgenodigd om dat kruisje op het gedachtenispaneel te bevestigen, nadat we voor de genoemde overledenen hebben gebeden. Tenslotte wordt op **Allerheiligen** (of Allerzielen) gebeden voor alle overledenen van het voorbije jaar en dan kunnen de uitgenodigde families het kruisje van hun overledene mee naar huis nemen.

Ons leven vliegt voorbij
en raakt al veel te vlug de dood,
iemand die wegvalt laat leegte achter.
Pijn, gemis ... maar ook herinnering.
In ons geheugen staan ze scherp,
alle herinneringen.
De jaren zijn als dagen geworden,
anekdotes als aaneengeregen kralen.
"Zeg weet je nog toen ..."
Doden blijven spreken.
Echte liefde krijgt niemand kapot.
Liefde en goedheid zijn
een onuitputtelijke bron van leven.
Zo is onze hoop in Gods hart geborgen.
En zo zullen wij ooit zien en horen,
voelen en tasten, oog in oog staan
en dit geheim van binnenuit verstaan.
Moge het zo zijn ...
(Hilde Van Putten)

TENSLLOTTE

We hadden het vandaag ook kunnen hebben over de rituelen omtrent het vormsel, het huwelijk, de verzoening, het vieren van feestdagen, allerlei zegeningen, ... Misschien een andere keer of eender wanneer u ons daarover een en ander wilt vragen.

Wij hopen al deze dingen nog vele jaren te kunnen doen in deze kerk die dit jaar precies tachtig jaar oud wordt. Vandaar de kleine tentoonstelling over Sint-Jozef.

Deze rondleidingen zijn een initiatief van het parochieteam en kerkraad van Sint-Jozef i.s.m. de projectwerking van PE Antwerpen-Oost 'ProFiel'.

Breng ook eens een bezoek aan de website www.sintfredegandus.be, vooral als u op zoek bent naar inspirerende teksten of beelden, die uw en ons zoekende en wordende geloof kunnen ondersteunen.

Tot weldra misschien,

pastoor Pol Hendrix
parochieassistente Josée Rombouts

U bent in elk geval welkom in deze kerk, niet in het minst in de zondagsviering (momenteel om 11.45 uur). Wij proberen toch steeds om van onze vieringen in vorm en inhoud zinvolle gebeurtenissen te maken, waarin niks onverstaanbaars wordt gezegd of gedaan en die alles te maken hebben met het leven dat wij nu leiden. Er is natuurlijk nog altijd veel ruimte voor groei, van onzentwege en van uwentwege!